

SK

PAMIATKY

MESTO ŽILINA A OKOLIE

rop regionálny operačný program

Tento projekt je spolufinancovaný Európskou úniou z ERDF.
Investícia do vašej budúcnosti.

Európska únia

PAMIATKY

ÚVOD

V Žiline a okolitých obciach sa nachádza množstvo miest, kde sa minulosť spája so súčasnosťou. **Význam niektorých z pamiatok prekračuje hranice Slovenska** a právom pútajú záujem návštevníkov mesta.

Prvá písomná zmienka o Žiline je z roku 1208. Medzi významné písomné dokumenty patrí aj Žilinská kniha (1378) a listina Privilegium Pro Slavis (1381).

V centre mesta sa dnes nachádza **pamiatková rezervácia, ktorej jadrom je Mariánske námestie s typickými meštianskymi domami**. V jeho strede stojí Mariánsky stĺp z roku 1738. V centre Žiliny sú tri kostoly, ktoré patria k architektonickým dominantám mesta. Významnou secesnou pamiatkou, ktorá pripomína viedenský zámok Belveder, je Rosenfeldov palác zo začiatku 20. storočia. Oproti nemu sa nachádza Neologická synagóga, odborníci ju radia k jedinečným stavebným pamiatkam. Dom umenia Fatra, bývalé Grand Bio Univerzum, je **dielom secesnej architektúry**. V roku 1921 sa tu konala **premiéra prvého slovenského filmu Jánošík**.

V okolí Žiliny sa nachádza **niekoľko hradov** – Strečno, Starý hrad, Lietava, Hričov, Súľovský hrad, Budatínsky hrad. Viaceré z nich podľahli času a dnes sú zrúcaninami, iné sú zrekonštruované alebo ich v súčasnosti obnovujú. Okrem hradov stojí za pozornosť aj kaštieľ v Lietavskej Lúčke. V administratívnej budove Považského múzea v areáli Budatínskeho hradu sídli Považské múzeum Žilina. Jeho hlavným poslaním je dokumentácia dejín drotárstva, špecializuje sa aj na dejiny dopravy. Za **najstaršiu pamiatku v Žiline** môžeme považovať Kostol svätého Štefana kráľa v časti Dolné Rudiny. Jeho vznik odborníci datujú na začiatok 13. storočia. Cenná je výzdoba na jeho stenách, najstaršie fresky majú už takmer 800 rokov.

OBSAH

KATEDRÁLA NAJSVÄTEJŠEJ TROJICE 03

MARIÁNSKE NÁMESTIE 04

STARÁ RADNICA 05

BURIANOVA VEŽA 06

ROSENFELDOV PALÁC 07

KOSTOL SV. ŠTEFANA KRÁĽA 08

HRAD BUDATÍN 09

HRAD LIETAVA 10

HRAD STREČNO 11

BUDZOGÁŇ A SÚĽOVSKÉ SKALY 12

NEOLOGICKÁ SYNAGÓGA 13

MÚZEUM DOPRAVY V RAJECKÝCH TEPLICIACH 14

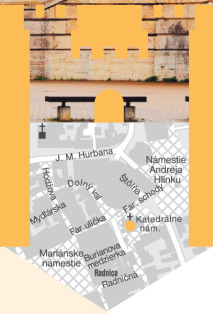
DREVENÝ BETLEHEM V RAJECKEJ LESNEJ 15

ZOZNAM ODPORÚČANÍ 16

MAPA REGIÓNU 17

KATEDRÁLA NAJSVÄTEJŠEJ TROJICE

Názov: Katedrála Najsvätejšej Trojice
Adresa: Horný val, 010 01 Žilina
Web: www.tikzilina.eu/121.0/katedrala-najsvatejsej-trojice/

Je jedným z najvýznamnejších a najstarších objektov v meste. Pôvodný rímskokatolícky **kostol bol postavený v roku 1400** a zasvätený Panne Márii. V 16. storočí mesto obsadil Rafael Podmanický a kostol prestaval na pevnosť. Neskorší majiteľ Žiliny Mikuláš Dersffy dal spustnutý objekt opraviť. Pôvodne gotický kostol po prestavbe nadobudol renesančný charakter a v roku 1586 bol zasvätený Najsvätejšej Trojici.

Budova kostola je trojloďová, hlavný oltár Najsvätejšej Trojice pochádza z roku 1697. Pod kostolom sa nachádza šesť krýpt a dve zamurované studne, siedma krypta je pod pristavenou Kalváriou na východnej strane kostola, ktorú postavili v roku 1699.

V roku 1936 dostal kostol nový organ. Nájdete tu aj pamätnú tabuľu, ktorá pripomína rekonštrukciu objektu z roku 1942. V roku 2000 bolo pod kostolom odhalené súsošie sv. Cyrila a Metoda, ktoré zhotovil Ladislav Berák. **Od roku 2008 je Kostol Najsvätejšej Trojice katedrálou.**

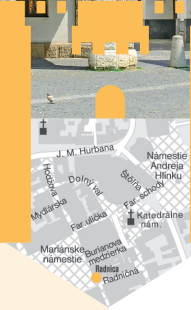

MARIÁNSKE NÁMESTIE

Mariánske námestie
Farská ulička
Radnica
Radničná
Jezuitská
Dolný rad
Na Priekope
Mariánska
Sládkovičova
Mariánske námestie
Farská ulička
Radnica
Radničná
Jezuitská
Dolný rad
Sýkorská
Mariánska
Sládkovičova
Na Priekope

STARÁ RADNICA

Názov: Stará radnica
Adresa: Mariánske námestie, 010 01 Žilina
Web: www.tikzilina.eu/127.0/stara-radnica/

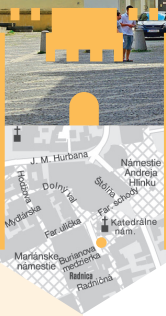
Prvá zmienka o radnici je z roku 1508. O jej vlastníctvo viedlo mesto Žilina spory s majiteľmi strečnianskeho panstva. Až v roku 1509 prešla radnica do majetku mesta Žilina. Sídlila tu správa mesta, nočná stráž, väzenie a archív.

V roku 1942 vzniklo v budove radnice múzeum, ktoré sa rozdelilo na dve časti – dejiny mesta a okolia a drotárska expozícia. Existencia múzea priviedla nielen domácich, ale aj zahraničných návštevníkov, prevažne z Chorvátska, ktorí drotárstvo nepoznali. Od roku 1948 je múzeum presťahované do Budatínskeho hradu.

Z Radničnej ulice môžete **na fasáde vidieť reliéf erbu Žiliny, ktorý sa používal v roku 1683** a pamätnú tabuľu, ktorá tam bola umiestnená na počesť 600. výročia vydania Privilegia Pro Slavis Solnensis. Od roku 1990 je **budova radnice sídlom primátora mesta Žiliny**, v roku 1994 bola na radnicu nainštalovaná zvonkohra. Prízemie radnice sa využíva ako sobášna sieň, na poschodí je umiestnená zasadacia miestnosť mestského zastupiteľstva.

BURIANOVA VEŽA

Názov: Burianova veža
Adresa: Horný val, 010 01 Žilina
Web: www.tikzilina.eu/924.0/burianova-veza/

■ Veža dostala názov podľa majiteľa hradu Strečno Buriana Svetlovského z Vlčnova v rokoch 1526–1529.

■ Veža slúžila ako zvonica a pozorovateľňa, prostredníctvom ktorej upozorňovali pred požiarom a príchodom nepriateľov. Viaceré požiare, ktoré postihli Farský kostol, postihli aj Burianovu vežu. Viackrát sa menili strechy veží – barokový, cibuľovitý tvar mali veže v rokoch 1762–1848, tvar ihlanu zas v rokoch 1869–1886. Po poslednom požiari dostali veže helmovú podobu. Pôvodný názov bol Nová veža, až ku koncu 19. storočia ju premenovali na Burianovu. **Súčasťou pôvodnej veže bol 2 336-kilogramový zvon Burian, ktorý v roku 1917 použili na vojenské účely a v roku 1923 ho nahradili šiestimi novými zvonmi.** Po poslednej prestavbe v roku 1941 dostala veža vyhliadkovú terasu.

■ V súčasnosti je veža sprístupnená verejnosti prostredníctvom prehliadok, na ktoré je možné sa objednať v Turistickej informačnej kancelárii mesta Žilina.

ROSENFELDOV PALÁC

Názov: Rosenfeldov palác
Adresa: J. M. Hurbana 335/28, 010 01 Žilina
Web: www.tikzilina.eu/135.0/rosenfeldov-palac/

Budova paláca bola postavená v roku 1907 podľa viedenského zámku Belveder ako jeho zmenšená napodobenina. Palác pomenovali podľa jeho majiteľa, ktorým bol obchodník Ignác Rosenfeld. Stavbu paláca projektoval architekt Mikuláš Rautner. Doteraz je stavba **považovaná za jednu z najkrajších secesných pamiatok na Slovensku**.

Po vzniku prvej Československej republiky v budove paláca **sídlila Žilinská obchodná banka, ktorá bola založená v roku 1870**. V roku 2009 bola budova vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku. Naposledy v ňom sídlilo Centrum voľného času Spektrum.

V súčasnej dobe budova čaká na rozsiahlu obnovu zo strany mesta Žilina. Mesto má v pláne budovu zrekonštruovať a zriadiť v nej galériu, mestské múzeum, kultúrne centrum a sobášnu miestnosť.

KOSTOL SV. ŠTEFANA KRÁĽA

Názov: Kostol sv. Štefana kráľa
Adresa: Závodská cesta 3695/54, 010 01 Žilina-Závodie
Web: www.tikzilina.eu/194.0/kostol-sv-stefana-krala/

Kostol sa nachádza v miestnej časti Dolné Rudiny a je **najstaršou architektonickou pamiatkou na území mesta**. Prvé písomné zmienky o kostole sú z roku 1429, ale podľa archeologických výskumov **kostol s kaplnkou existovali už v 13. storočí**.

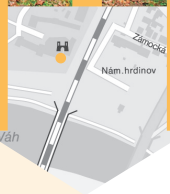
Kostol bol postavený v neskorogotickom štýle, ktorý mu bol typický do roku 1792. Po tomto roku **bol kostol prestavaný do barokového štýlu**, ktorý podstatne zmenil jeho vzhľad – vstup do kostola sa zmenil z južnej strany na západnú, pôvodne rovný strop vymenila baroková klenba a románske okienka, ktoré boli zamurované, nahradili veľkými barokovými oknami.

V interiéri kostola sa nachádzajú stredoveké nástenné maľby z roku 1260, základ kazateľnice z kameňa a 15 kostrových hrobov z obdobia 17. – 18. storočia. Vedľa kostola bola postavená Kaplnka Božieho Tela z konca 14. a začiatku 15. storočia, okolo ktorej bolo nájdených 80 kostrových hrobov.

HRAD BUDATÍN

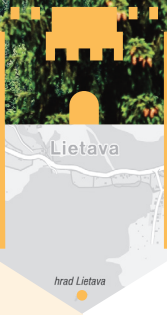
Názov: hrad Budatín
Adresa: Topoľová 1/14, 010 03 Žilina-Budatín
Web: www.pmza.sk/expozicie/hrad-budatin/

Hrad bol postavený v druhej polovici 13. storočia pri sútoku rieky Kysuca a rieky Váh. **Prvá písomná zmienka o hrade je až z roku 1321.**

Hrad postavili na močaristom území na nízkom skalnatom brale. Súčasťou hradu bola hradba, ktorá sa zosypala v 2. polovici 15. storočia, a vodná priekopa z vonkajšej strany. Prvá rekonštrukcia hradu sa uskutočnila začiatkom 16. storočia, kedy majitelia Suňogovci vybudovali novú hradbu s rozsiahlejšou vodnou priekopou. Na prelome 17. a 18. storočia sa uskutočnila ďalšia rekonštrukcia hradu, počas ktorej sa **charakter budovy zmenil z obrannej stavby na hospodársku budovu pripomínajúcu zámok**. V 19. a 20. storočí, v období posledných majiteľov hradu – Čákyovcov, sa uskutočnila najrozsiahlejšia rekonštrukcia, ktorá opravovala škody po požiari z roku 1849. Od roku 1956 sa hrad stal súčasťou Považského múzea.

HRAD LIETAVA

Názov: hrad Lietava
Adresa: 013 18 Lietava
Web: www.hradlietava.sk

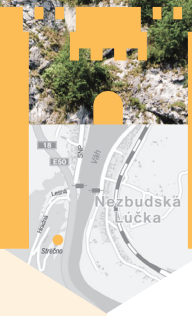
Hrad vznikol na konci 13. storočia a dnes patrí medzi najrozsiahlejšie hrady na Slovensku. Dnes hrad môžeme vidieť ako zrúcaninu, ktorá si vyžaduje kompletnú rekonštrukciu. Pôvodná stavba mala gotické jadro a základom hradu bola veža hranolového tvaru, ktorá sa do dnes zachovala len do výšky 14 metrov. Z východnej strany bol k budove hradu pristavaný palác s kaplnkou. Piata brána k hradu sa nachádza na západnej strane od veže.

Pôvodným majiteľom hladu bola rodina Balassovcov, neskôr sa jeho majiteľom stal Matúš Čák Trenčiansky. Po smrti Čáka sa hrad stal kráľovským majetkom a neskôr patril hrad Thurzovcom. V druhej polovici 16. storočia Thurzovci hrad rozšírili a opevnili – postavili polkruhový bastión a zvýšili múry vnútorného hradu. Od 18. storočia je hrad opustený.

Povesti o hrade tvrdia, že pôvodný hrad bol zničený v roku 1241 v čase tatárskeho vpádu.

HRAD STREČNO

Názov: hrad Strečno
Adresa: Hradná 1, 013 24 Strečno
Web: www.pmza.sk/expozicie/hrad-strecno/

Hrad bol postavený na kamennom brale na prelome 13. a 14. storočia, ale podľa archeologických nálezov bolo toto miesto osídlené už v dobe železnej. Hrad **vznikol ako strážny objekt pri ceste do Turca**, kde sa od 14. storočia začalo vyberať mýto. Jeho mohutné múry, veže, bastióny a 4 brány z neho vytvorili **najlepšie opevnený hrad na Hornom Považí**. Do konca 17. storočia bol hrad kráľovským majetkom a majetkom šľachty, kedy ho kráľ Leopold I. rozkázal zbúrať.

Hrad bol vyhlásený za národnú pamiatku v roku 1970. Potom nasledovalo dlhé obdobie rekonštrukcie hradu a v roku 1995 ho otvorili verejnosti. Okrem pravidelných prehliadok hradu sa tu **každoročne uskutočňujú rôzne predstavenia a obľúbená je aj nočná prehliadka a Hradné hry Žofie Bosniakovej**, ktorej hlinená kópia múmie sa nachádza od roku 2007 v kaplnke hradu a je súčasťou stálej expozície.

BUDZOGÁŇ A SÚĽOVSKÉ SKALY

Názov: Budzogáň a Súľovské skaly
Adresa: 013 52 Súľov-Hradná, okres Bytča
Web: www.sulovskevrchy.sk

Budzogáň je prírodnou pamiatkou, ktorá sa nachádza pri obci Zbyňov v areáli Súľovských skál. Je to skalnatý útvar, ktorý má veľmi neobvyklý tvar. Má výšku neuveriteľných 12 metrov a svojím tvarom pripomína budzogáň, podľa ktorého bol pomenovaný. K Budzogáňu vedie náučný chodník s dĺžkou 7 km a prevýšením 450 m. Legenda o Budzogáni tvrdí, že si ho obor vystružlikal z najväčšieho stromu na svete – Hromodubu.

V národnej prírodnej rezervácii Súľovské skaly s výmerou viac ako 543 hektárov sa nachádza **jedna z najpopulárnejších turistických trás na Hornom Považí**. Od roku 1973 územie Súľovských skál spadá do ochranného pásma. Turisti môžu územie Súľovských skál navštíviť turistickým chodníkom z Lietavskej Lúčky alebo z Lietavskej Závadky. V oblasti sa nachádzajú **atraktivity ako Gotická brána, niekoľko vyhliadok do okolitých dolín a zrúcanina Súľovského hradu**.

NEOLOGICKÁ SYNAGÓGA

Názov: Neologická synagóga
Adresa: J. M. Hurbana 220/11, 010 01 Žilina
Web: www.novasynagoga.sk

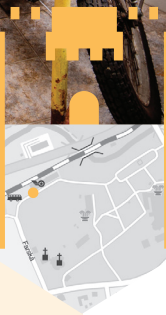
Budovu starej synagógy postavila židovská obec v Žiline v roku 1860 z dôvodu narastajúceho počtu židovských rodín v Žiline. Pôvodná budova synagógy mala sedlovú strechu s prvkami orientálnej architektúry.

S postupným nárastom židovského obyvateľstva budova čoraz menej vyhovovala požiadavkám ľudí, a preto v rokoch 1930 a 1931 postavili na území starej synagógy novú synagógu. Nová stavba zaujala **maurskými prvkami – kupolou so židovskou hviezdou**. Po druhej svetovej vojne sa synagóga dostala do rúk predstaviteľom Národného výboru, ktorý ju využíval na kultúrne účely. V roku 1962 sa v synagóge zriadila aula Vysokej školy dopravnej (dnes Žilinská univerzita) a v roku 1990 sa opäť dostala do rúk židovskej náboženskej obce.

V roku 2012 sa v budove novej synagógy začala kompletná rekonštrukcia za účelom premeny budovy na kultúrnu inštitúciu.

MÚZEUM DOPRAVY
V RAJECKÝCH TEPLICIACH

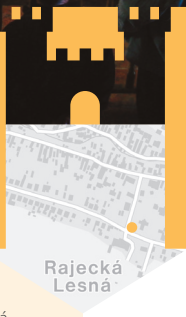
Názov: Múzeum dopravy v Rajeckých Tepliciach
Adresa: Kúpeľný park 189, 013 13 Rajecké Teplice
Web: www.pmza.sk/expozicie/muzeum-dopravy-rajecke-teplice/

Prvá myšlienka na zriadenie múzea dopravy v Žiline vznikla v 60. rokoch 20. storočia. Dôvodov na zriadenie múzea práve v Žiline bolo hneď niekoľko – Žilina bola významnou cestnou križovatkou a železničným uzlom, presídlenie Vysokej školy dopravnej a iných dopravných inštitúcií do Žiliny. Z dôvodu absencie vhodných priestorov pre zriadenie muzeálnej expozície sa múzeum neotvorilo ani do roku 1989. S novým nápadom sa prišlo v roku 2009 – zriadiť **múzeum v menšom rozsahu v budove zastávky Rajecké Teplice,** nakoľko sa budova niekoľko rokov nepoužívala.

V roku 2013 múzeum získalo financie z Ministerstva kultúry SR na prípravu múzea a nákup výstavného zariadenia. Návštevníci múzea si môžu **pozrieť reálnu železničnú drezinu, techniku, ktorá sa používala v minulosti, dobovo zariadenú dopravnú kanceláriu, dopravné uniformy a množstvo fotografií**.

DREVENÝ BETLEHEM
V RAJECKEJ LESNEJ

Názov: Drevený betlehem v Rajeckej Lesnej
Adresa: Dom Božieho milosrdenstva, 013 15 Rajecká Lesná
Web: betlehem.rajeckalesna.org

Autorom dreveného betlehemu bol majster Jozef Pekara, ktorý ho začal vyrezávať vo svojich 60. rokoch v roku 1980. Majster Jozef Pekara sa narodil 15. júna 1920 v Borskom Petre v rodine debnára. Jozef začal používať dláto už ako 10-ročný chlapec, rezbárskemu remeslu ho učil v tej dobe vychýrený rezbársky majster Jozef Brieštenský.

Po odchode na dôchodok sa majster rozhodol vytvoriť svoje najväčšie dielo, v ktorom by skĺbil všetky svoje doterajšie skúsenosti a ktoré by mohlo reprezentovať Slovensko. Do výroby tohto diela sa majster pustil v roku 1980 a **zhotovenie slovenského betlehemu mu trvalo celých 15 rokov**. V diele je zobrazené **nielen narodenie Božieho syna, ale aj dejiny slovenského národa** – zobrazuje bežný život a pracovné činnosti slovenského ľudu v minulosti. Dielo si návštevníci môžu pozrieť v Dome Božieho milosrdenstva v Rajeckej Lesnej.

KOSTOL SV. BARBORY

Adresa: J. M. Hurbana 14, 010 01 Žilina
Web: www.tikzilina.eu/136.0/kostol-sv-barbory-frantiskansky-kostol-a-klastor/

MÚZEUM ŽIDOVSKEJ KULTÚRY

Adresa: Daniela Dlabača 15, 010 01 Žilina
Web: www.tikzilina.eu/226.0/muzeum-zidovskej-kultury/

STARHRAD

Adresa: 013 24 Strečno-Nezbudská Lúčka
Web: www.hradstrecno.sk/staryhrad1.html

SOBÁŠNY PALÁC V BYTČI

Adresa: Zámocký areál, 041 01 Bytča
Web: www.pmza.sk/expozicie/sobasny-palac-bytca/

PAMÄTNÍK FRANCÚZSKYM PARTIZÁNOM

Adresa: 013 24 Strečno
Web: www.tikzilina.eu/399.0/pamatnik-francuzskym-partizanom/

DOMAŠÍNSKY MEANDER

Adresa: 013 24 Strečno
Web: www.tikzilina.eu/415.0/domasinsky-meander/

POLUVSIANSKA SKALNÁ IHLA

Adresa: 013 13 Rajecké Teplice-Poluvsie
Web: www.tikzilina.eu/594.0/pp-poluvsianska-skalna-ihla/

KAŠTIEĽ V LIETAVSKEJ LÚČKE

Adresa: 013 11 Lietavská Lúčka

KATOLÍCKY DOM S NÁRODNÝM DIVADLOM

Adresa: J. M. Hurbana 34, 010 01 Žilina
Web: www.tikzilina.eu/915.0/katolicky-dom/

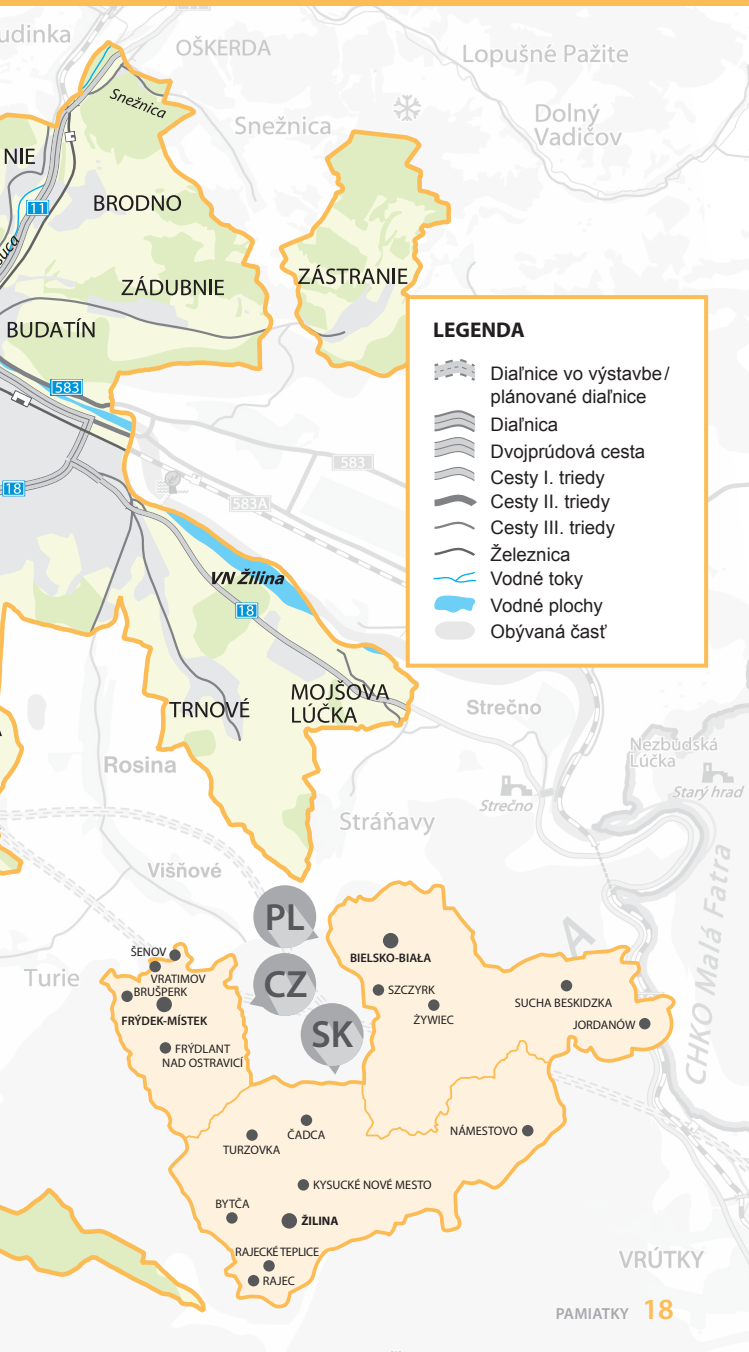
FARSKÝ KOSTOL POVÝŠENIA SV. KRÍŽA

Adresa: Rímskokatolícka cirkev, 013 18 Lietava

MAPA REGIÓNU

HORNÉ POVAŽIE

udinka
OŠKERDA
Lopušné Pažite
Snežnica
Snežnica
Dolný Vadičov
NIE
BRODNO
11
ZÁDUBNIE
ZÁSTRANIE
BUDATÍN
583
583
583A
18
18
VN Žilina
TRNOVÉ
MOJŠOVA LÚČKA
Strečno
Nezbudská Lúčka
Rosina
Strečno
Starý hrad
Stráňavy
Višňové
CHKO Malá Fatra
PL
CZ
SK
ŠENOV
VRATIMOV
BRUŠPERK
FRÝDEK-MÍSTEK
FRÝDLANT NAD OSTRAVICÍ
Turie
BIELSKO-BIAŁA
SZCZYRK
ŻYWIEC
SUCHA BESKIDZKA
JORDANÓW
ČADCA
TURZOVKA
NÁMESTOVO
KYSUCKÉ NOVÉ MESTO
BYTČA
ŽILINA
RAJECKÉ TEPLICE
RAJEC
VRÚTKY
LEGENDA
Diaľnice vo výstavbe / plánované diaľnice
Diaľnica
Dvojprúdová cesta
Cesty I. triedy
Cesty II. triedy
Cesty III. triedy
Železnica
Vodné toky
Vodné plochy
Obývaná časť

www.zilina.sk
www.zastranie.sk
www.lietava.info
www.lietavskalucka.sk
www.rajecke-teplice.sk
www.obecporubka.sk

www.tikzilina.eu
www.rajeckapohoda.sk